

Kopcsik Károly

A KISKUNHALASI ORSZÁGOS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZET ENGEDÉLYEZÉSÉNEK ÉS ÉPÍTÉSÉNEK BEMUTATÁSA – MAGYARORSZÁG LEGKORSZERŰBB BÖRTÖNÉNEK MEGVALÓSÍTÁSA

*Licensing and construction of Kiskunhalas National Prison
Institute – Accomplishment the latest state-of-the-art prison
of Hungary*

A fogvatartotti férőhelyek bővítése a Büntetés-végrehajtási Szervezet infrastruktúra fejlesztésében új szemléletet és megoldási módokat kívánt. A Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet létrehozása mérföldköve volt a börtönépítési programnak. A 2018. szeptember 26-a és 2019. január 31-e közötti időszakban megvalósult barnamezős beruházás keretében az előtervezés, a végrehajtás, valamint a számos alkalommal történt újratervezés folyamatos kihívások elé állította a szakembereket, így vált a projekt a hatékonyan együttműködő büntetés-végrehajtási munka szimbólumává. A megvalósítás során 122 munkanap alatt, 253 fő fogvatartott dolgozott, több mint 77 000 munkaórán, megmutatva azt, hogy a büntetés-végrehajtás rendelkezik olyan potenciállal, mely rekordidőn belül, a fogvatartotti munkaerő hatékony bevonásával képes értéket teremteni.

Kulcsszavak: börtönépítés, barnamezős beruházás, Kiskunhalas, korszerű börtön, munkáltatás

Prison capacity expansion required a new approach and solutions to improve the infrastructure of the Hungarian Prison Service. Setting up the Kiskunhalas National Prison was a milestone of the prison-building project. The planning, the implementation and the multiple re-planning was challenging for the professionals during the brownfield development which had been constructed from 26 September 2018 to 31 January 2019. The project became a symbol of efficient collaborative prison service work. The construction took 122 days, 253 prisoners worked over 77 000 working hours. This means that the Hungarian Prison Service has the capacity to create value in record time by effectively involving inmates.

Keywords: prison construction, brownfield investment, Kiskunhalas, modern prison, employment

Jelen tanulmányban röviden bemutatásra kerülnek a Büntetés-végrehajtási Szervezet egyik legismertebb barnamezős beruházásának, a Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet kialakításának a körülményei.

A kezdetek

Magyarország legújabb börtönének kialakítása a Büntetés-végrehajtási Szervezet férőhelybővítési programjának¹ egy lényeges állomása, s része szervezetünk történelmének: 5 hónap alatt kellett ugyanis börtönné alakítani a Kiskunhalasi Menekültügyi Központ területét fogvatartotti munkaerő felhasználásával, a lehető legköltséghatékonyabb módon. A projekt sikeres végrehajtása érdekében férőhelybővítési albizottság alakult, amelynek vezetőjeként a kivitelezéssel megbízott Bv. Holding Kft.-vel vállaltva láttunk neki az átalakításnak.

Hogy miért volt szükség egy új börtönre? A vonatkozó normák szerint a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben, intézményekben elhelyezhető fogvatartottak száma a 2019. évben 14 866 fő volt. A 2019. évi átlag fogvatartotti létszám 16 664 főt tett ki.²

A büntetés-végrehajtási intézetek átlag telítettsége 110% felett volt.³ Ezen a gondon próbált meg segíteni a Belügyminisztérium, amikor 2018. szeptember 26-án felajánlotta a büntetés-végrehajtás számára hasznosítás céljából a korábbi kiskunhalasi honvéd laktanya területén üzemelő Möbek objektumot.

Előzmények

Az egykori Gábor Áron tüzerlaktanya területén kialakított őrzött szállás alkalmas volt a büntetés-végrehajtási célokra történő felhasználásra, viszont magában rejtette azo-

1 A férőhelybővítési programra azért van szükség, mert Magyarország számára is jelentős problémát jelent a büntetés-végrehajtási intézetekben uralkodó túlszűfolttság, amely Európa-szintű jelenség is. A Varga és mások Magyarország elleni ügyében (Application nos.14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13, 64586/13) az Emberi Jogok Európai Bírósága 2015. március 10-én hozott úgynevezett pilot ítéletben arra szólította fel hazánkat, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben fennálló problémák felszámolását célzó cselekvési tervet készítsen. A cselekvési tervben a kormány új büntetés-végrehajtási intézetek építését is megjelölte. Juhász Zs. (2016). Korábban a Bíróság Olaszországgal szemben is hozott ilyen elmarasztaló ítéletet a Torreggiani és mások kontra Olaszország ügyben (application nos. 43517/09, 46882/09, 55400/09, 57875/09, 61535/09, 35315/10, 37818/10), amelyben megállapította a börtönökben uralkodó túlszűfolttság szisztematikus és strukturális jellegét. Az olasz állam – a kompenzációs jogorvoslat bevezetése mellett – ugyancsak szükségesnek tartotta új létesítmények felépítését. Tallódi Z. (2016) Telítettség csökkentő intézkedésekről lásd még: Juhász A. (2019)

2 A fogvatartotti ráta európai összehasonlításáról lásd: Nagy F., Juhász Zs. (2010)

3 2018. szeptemberi adatok szerint a magyarországi bv. intézetek átlagtelítettsége 118,3 % volt. <https://www.prisonstudies.org/country/hungary>

Fotó: Bv. fotó

Fotó: Bv. fotó

kat a tervezési és kivitelezési kockázatokat, amelyek egy őrzött szállás szempontjából nem, viszont a büntetés-végrehajtási intézet kialakításánál már jelentős problémákat jelentettek.

A cserjés, bokros, romos katonai felépítményekkel teletűzdelt, hiányos kerítéssel körbevett terület átláthatatlan és biztonsági szempontból alkalmatlan volt a munkavégzésre.

Külön kihívást jelentett a rendelkezésre álló épületekbe belelátni a majdani zárkákat, szükséges kiszolgáló helyiségeket: a differenciálható sétaudvart, munkacsarnokot, látogató helyiséget, kiétkező boltot, ki- és beléptető egységet, a technikai rendszerkezelő operátor helyiséget, fogászatot, edzőtermet, kápolnát, fegyverszobát stb.

A lakóhelyiségek túl nagyok voltak, nem volt bennük se illemhely, se mosdó, az ablakokból hiányzott a rács, az emeleti földemterhelés nem bírta el a zárkaajtók nagy súlyát.

Az első látásra egyszerű feladat – őrzött szállásból börtönt építeni – nagy nehézségeket is rejtett magában, hiszen a két szervezet nemcsak jogi szabályozásában, hanem intézményi infrastruktúrájában is jelentős eltéréseket mutatott.

A kitűzött cél azonban egyértelmű volt, egy fogvatartotti munkaerő felhasználásával kialakított, 470 fős, felnőtt korú nők és férfiak börtön, valamint fogház fokozatú szabadságvesztésének letöltésére alkalmas büntetés-végrehajtási intézet felépítése.

Jogszabályi háttér

Első lépésként a büntetés-végrehajtási intézetek férőhelybővítési programjához kapcsolódó egyes kérdésekről szóló 1457/2018. (IX. 25.) Korm. határozat jogosított fel a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal Menekültügyi Örzött Befogadó Központ Kiskunhalasi Telephely területén új büntetés-végrehajtási intézet kialakítására.

Pénzügyi fedezetül a büntetés-végrehajtási intézetek férőhelybővítéséhez szükséges források biztosításáról szóló 1125/2016. (III. 10.) Korm. határozat által nyújtott forrás szolgált.

A fogvatartotti munkavégzés törvényes biztosítása érdekében módosításra került a 9/2011. (III. 23.) BM rendelet, amelynek lényegi eleme, hogy a fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében végzett szolgáltatások köre kiegészült a kizárólag fogvatartottak elhelyezésére, ellátására és foglalkoztatására, valamint a biztonságos őrzés és felügyelet biztosítására szolgáló épületek vonatkozásában történő építőipari tevékenységek végzésével. Végül kellett egy végrehajtási terv a feladatok, felelősök, határidők kijelölésével, amit egy országos parancsnoki szakutasítás foglalt magában.

Feladatok és kivitelezés

A projekt maradéktalan megvalósításához speciális tervekre, hatósági engedélyekre és kivitelezőkre volt szükség.

Azonnal neki kellett látni a tervezéshez: a merre nyíljon az ajtótól a strang és a légtechnikán keresztül a hány varrógép kell a munkáltatáshoz kérdésig. A terv elkészültekor elindult a szükséges engedélyek beszerzése, az építőanyagok mennyiségi, minőségi meghatározása.

Ezt követően az építkezés végrehajtóinak – a fogvatartottaknak, a rájuk vigyázó személyzetnek és a kivitelezés minőségét, szakmai irányítását elvégzőknek – a kiválasztása következett.

A sikeres megvalósítás érdekében a hierarchikus szervezetekre nem annyira jellemző team-munka fogalma is szerepet kapott.

A börtönépítéssel kapcsolatos feladatok sokrétűek és összetettek voltak, többek között:

- a felügyeletet ellátó személyi állomány részére szállás kialakítása,
- a munkaterület köré kerítés felállítása,

- szolgálati helyek és speciális büntetés-végrehajtási funkciójú helyiségek létrehozása,
- a korábbi lakószobák zárkává alakítása, amely a rácsok cseréjével, hideg-meleg folyóvíz bevezetésével, leválasztott önálló szellőzésű illemhelyek létesítésével valósult meg.⁴

Időben egymásra épülve és párhuzamosan kerültek megszervezésre a folyamatok, mert a határidő nagyon szoros volt. A rendelkezésre álló 129 napból 122 napon keresztül folyt a munka.

Fotó: Bv. fotó

A tervezési feladatokra a sokszínűség volt a jellemző. Az átlagos építkezésnél megszokott közmű át- és kialakításon túl meg kellett tervezni a korszerű, biztonságos fogvatartás körülményeit és a jogszabályi előírásokhoz kapcsolódó funkciók feltételeit.

4 A Kiskunhalasi Országos Bv. Intézetben az elítéltek elhelyezése az európai börtönnormáknak is minden tekintetben megfelel. A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 120. § (2) bekezdése közens jelleggel írja elő, hogy a zárkában – az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltek elhelyezésére szolgáló zárka kivételével – folyó vízzel ellátott mosdót és elkülönített, lehetőség szerint önálló szellőzésű WC-t kell kialakítani. Itt szükséges megjegyezni azt is, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága inadekvát fogvatartási körülményként értékeli, amennyiben az illemhely nincs leválasztva az élettértől. Juhász A. (2019)

Fotó: Bv. fotó

Fotó: Bv. fotó

Mindemellett gondoskodni kellett a majdani humán erőforrás biztosításáról is. A jól megszervezett toborzásnak⁵ köszönhetően tömegesen jelentkeztek börtönőrnek a környékeliek.

Ezzel egy időben a fogvatartottakat foglalkoztató büntetés-végrehajtási kft.-k elkezdtek a felszerelések gyártását.

A szegedi Nagyfa-Alföld Mezőgazdasági és Vegyesipari Kft. az ablakrácsok, a Sopron-kőhidai Ipari és Szolgáltató Kft. a zárkaszekrények és fogvatartotti ágyak, a váci Duna-Mix Ipari-, Kereskedelmi- és Szolgáltató Kft. a földszinti zárkaajtók gyártását vállalta magára.

Egy büntetés-végrehajtási intézet, ahol több száz ember éli a mindennapjait, csak szigorú hatósági tanúsítványok, engedélyek után kezdheti meg hosszú távú működését. Több építési és működési engedély beszerzésére volt szükség a fák kivágásától, a főzőkonyha kialakításán át, a fogászati szakrendelő beüzemeléséig.

A szakhatósági engedélyek beszerzése megosztott feladat volt, az albizottsági működés szerves részét képezte az előkészítés, a végrehajtó szerepet a BvOP szolgálatai, főosztályai töltötték be.

Az összetett és széleskörű engedélyezési folyamat helyi szinten bizottsági formában történő koordinálással, központi szinten jól strukturált és pontos tervezéssel valósult meg, így a kivitelezés alatt egyszer sem állt a végrehajtás engedélyezési eljárás csúszása vagy hiánya miatt.

A munkaerő kiválasztása, szakmaspecifikáció

A kivitelezés egyik alapfeltételét képezte a fogvatartotti munkavégzés, így az első fázis a megfelelő fogvatartottak kiválasztásával kezdődött.

Tekintettel arra, hogy a kivitelező munkaerő fogvatartottakból állt, elsődleges volt az építési terület megfelelő módon történő izolálása, a majdani börtön biztonsági kerítésének felállítása.

5 Annak érdekében, hogy a Kiskunhalasi Országos Bv. Intézet személyi állománya feltöltésre kerüljön, a belvárosban egy Toborzó Iroda került megnyitásra. 2018. december 31-éig 65 fő felvételére került sor, azonban kiemelésre érdemes, hogy 496 fő érdeklődött a bv. intézet által meghirdetett állásokra, és 345 fő esetében kezdődtek meg a felvételi eljárások (az összetételt illetően: 179 fő érettségivel rendelkező nő, 87 fő érettségivel rendelkező férfi, diplomával rendelkező 53 nő és 26 férfi). A Büntetés-végrehajtási Szervezet Évkönyve. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Budapest, 2018. p. 9.

Ezt követően kiszámolásra került, hogy hány fő kőművesre, burkolóra, villany-, víz-, gázszerelőre, festőre, konyhásra, segédmunkásra van szükség, hogyan kerüljenek a munkaterületre, hányan vigyázzunk rájuk, mikor, meddig dohányozhatnak, ehetnek, hol moshatnak kezét, milyen szerszámokat használhatnak.

A munkálatok megszervezésekor a határvédelmi kerítés építésénél szerzett büntetés-végrehajtási tapasztalatokra támaszkodtunk. Több mint 500 fő építőipari szakmával rendelkező fogvatartott került kiválasztásra, és a kockázati szűrést követően 253 főt állítottak munkába. A kiválasztott fogvatartottak 3 környező intézetben kerültek elhelyezésre (Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet, Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet és Szegedi Fegyház és Börtön) és onnan naponta a munkaerőigénynek és a haladási ütemnek megfelelően kerültek kiszállításra. Kiskunhalason 7:30-tól 16:30-ig dolgoztak, mégpedig úgy, hogy aki dolgozott 1 napot, másnap pihent és ez idő alatt a váltásuk vett részt az építkezésben. A munkálatokat a feladatban jártas civil és büntetés-végrehajtási szakemberek irányították, a biztosítást ellátó, utasítási jogkörrel rendelkező hivatásos felügyelők mellett.

Szakképzettség	Létszám (fő)
Burkoló	16
Faipar	23
Festő	112
Gépészet	32
Kőműves	134
Segédmunka	97
Tetőfedés	21
Vasipar	147
Villanyszerelő	38

1. táblázat: A kiválasztott munkaerő megoszlása

A kiválasztott munkaerő megoszlását a fenti táblázat tartalmazza. A célzott nyilvántartott szakképzettséggel bíró fogvatartottakon felül közel 20%-ban segédmunkára alkalmas fogvatartotti kör is kiválasztásra került.

Az előszűrt állomány további kockázatelemzésével 150 fős bázis állomány került kijelölésre és a három, már említett bv. intézetbe ideiglenesen (munkáltatás céljából) átszállításra. Ők alkották az állandó munkaerőt.

A teljes projekt időtartamában 250 fő fogvatartott dolgozott a kiskunhalasi építkezésen.

A munkaerő kiválasztása kockázatot rejtett magában. A munkaterület körbefogó kerítés telepítése 1 hónapba tellett, ez alatt az idő alatt nem volt technikai őrzése a területnek. Minden nap 7 hektáron elszórva dolgozott 70, időnként 100 fogvatartott. Ezért csak alacsony, illetve legfeljebb közepes biztonsági kockázatba sorolt fogvatartottak kerültek kiválasztásra.

Fotó: Bv. fotó

Ahhoz, hogy a fogvatartottak keményen és kitartóan dolgozzanak, külön motivációs rendszer került kidolgozásra. A munkálatokban részt vevők részére jó szállás körülményeket biztosítottunk, napi ötszöri, bőséges étrendet állítottunk össze, hogy a feladatokhoz szükséges kalóriamennyiség rendelkezésre álljon. A kiétekezési, fürdési lehetőségek számát növeltük és az itt végzett munka értékelése megjelent a büntetés-végrehajtási ügyek intézeti javaslataiban is.

Ami a megvalósításnál nehézséget okozott

A végrehajtás során több nehézséggel kellett szembenézni nap mint nap.

A terep egy régi katonai laktanya volt, ahol gyakran előfordulhat, hogy egy munkagép kifordít egy gyakorló aknát a földből.

A kezdés időpontjából már az elején látható volt, hogy a munka dandárja a hideg időszak beköszöntésekor valósul meg. A tervezésre kevés idő volt.

Fotó: Bv. fotó

Fotó: Bv. fotó

A beépítendő anyagok nagy része a civil szférából érkezett, a vállalkozók nem mindig teljesítettek határidőre, és mindezt tovább tetézte a sok ünnepi leállás: október 23., mindenszentek, karácsony, szilveszter és a januári leltárok sem segítettek.

A meglévő terepadottságok és építészeti feltételek nagyban befolyásolták a lehetőségeket: a közműbekötések elhelyezkedése, az utak szélessége, a helyiségek száma, a falak vastagsága, a földemterhelés nagysága, illetve a rendelkezésre álló idő és pénz. Decemberben már akadozott az építőanyag-ellátás és a hidegben a betonozás, az útburkolás, valamint a biztonságtechnikai kábelek forrasztása is egyre több gondot okozott.

Az akadályok sokasodtak, napról-napra kellett leküzdeni a vízvezeték rendszer kapacitásából, a raktározási nehézségekből, vagy a konténer épületek kialakításából fakadó problémákat. Az emberek egyre jobban fáradtak, a hideg időben több volt a megbetegedés és néhányan időközben szabadultak is. A fogvatartotti munkaerő folyamatos utánpótlásra szorult.

A teljes projekt eredményes megvalósulása szünet nélküli koncentrációt követelt a menedzsmenttől és a helyszínen dolgozó szakemberektől.

122 munkanapot és 77 301 munkaórát követően 2019. január 31-én határidőre elkészült a kivitelezés.

A Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

A 2019. február 1-jével létesült Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet 1150 m hosszú, duplasoros drótkerítéssel körülhatárolt 82 500 m²-én, 2 körlet épületben 27 zárkájával és 66 lakóhelyiségével 470 fogvatartott elhelyezésére vált alkalmassá.

Sétaudvara 1200 m²-en terül el, látogatóhelyiségében egyidejűleg 30 fő fogvatartotti kapcsolattartó fogadását lehet végrehajtani.

Fotó: Bv. fotó

Egészségügyi részlegein belgyógyászati, nőgyógyászati és fogászati ellátásra, illetve vizsgálatra nyílik lehetőség. A fogvatartotti munkáltatás egy 900 m²-es munkacsarnokban valósulhat meg.

A személyi állomány részére 4 db, összesen 250 fős öltöző, egy 250 m²-es tornaterem, valamint 20 fő elhelyezésére alkalmas nőtlen szálló, illetve 50 autóbeállós zárt parkoló áll rendelkezésre.

A reintegráció megjelenése a börtönépítés során

A Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet kialakítása több volt, mint egy kiemelt építkezés. Az itt dolgozó fogvatartottaknak reintegrációs miliőt is jelentett: 253 fő fogvatartott gyakorolhatta a szakmáját, tanulhatott újat, dolgozhatott szép környe-

zetben.⁶ A munkájukért plusz ellátásban részesültek, jogaik gyakorlása zavartalanul folyt.

A kockázatelemzést illetően nemcsak, hogy nem történt rendkívüli esemény egy ilyen nagy létszámú, feszített fogvatartotti foglalkoztatás során, de összesen csupán 2 esetben történt fegyelmi cselekmény.

A Büntetés-végrehajtási Szervezet is sokirányú tapasztalatot szerzett a jövő építkezései tekintetében.

Többek között azt, hogy a „barna mezős” beruházás a büntetés-végrehajtás számára több nehézséget rejthet, mint a „zöld mezős” beruházás.

A Kiskunhalasi Országos Bv. Intézet tekintetében a realitás talaján maradva arról is szót kell ejteni, hogy a fogvatartotti populáció nem képes minden munkafázist lefedni. Sőt, nem is szabad minden munkafolyamatot fogvatartottakra rábízni. A garanciális, vagy tanúsítványhoz kötött, statikai szerkezetet érintő beavatkozásokat nem végeztek fogvatartottak (fúrások, speciális gépészet).

A kiskunhalasi projekt során megjelent új elemek

Minden úttörő jellegű feladat magában hordozza az újdonságok, fejlesztések tesztelésének lehetőségét, amelyek ha sikeresek, a jövőben rendszerszinten is bevezetésre kerülhetnek.

A Kiskunhalasi projekt sem jelentett kivételt; itt is megjelentek új elemek:

- a zárkaajtókhoz hasonló erősségű, mégis könnyebb kivitelezésű ajtókat gyártottak, ezek beválása esetén a büntetés-végrehajtási intézetek szebb, praktikusabb, és megbízhatóbb ajtókra cserélhetik a régi rossz konstrukciójukat,
- a konténerek mobilitása, praktikus kialakítása új utakat nyithat meg az alapterület szűkében lévő büntetés-végrehajtási szerveknek
 - a Paksi atomerőműnél már bevált lecsuklókaros biztonsági kerítés beépített jelzőrendszerével,
 - az EDR alapú személyi riasztórendszer a többfunkciós praktikumával növeli a biztonságos fogvatartás hatékonyságát.

⁶ A reintegrációs tevékenység egyik kiemelt területe a fogvatartottak munkáltatása. A munkavégzés hozzájárulhat a bűnismétlés megelőzéséhez, továbbá hasznos időtöltés, fegyelmezettségre tanítja a fogvatartottat, megfelelő a feszültségek levezetésére, együttműködésre, pontosságra is nevel és nem utolsósorban kereseti lehetőség. Vö.: Fejes I. (1994)

Fotó: Bv. fotó

Fotó: Bv. fotó

Először Kiskunhalason jelent meg a fegyveres biztonsági őrök integrációja egy büntetés-végrehajtási szerv állománytáblájában (a szóban forgó biztonsági őrök a ki- és beléptetés és járőrözési feladatok során segíthetik a büntetés-végrehajtási intézet működését).

Együttműködő szervek, partnerek

A teljes projekt nem jöhetett volna létre az együttműködő szervek hatékony és konstruktív közreműködése nélkül.

A társ rendvédelmi szervek a kivitelezés kezdetétől a végéig támogatták az új börtön megalkotását. Így a bevándorlási hivatal minden rendelkezésére álló információt megosztott velünk. Az Országos Rendőr-főkapitányság sokat segített a fegyveres biztonsági őrök integrációjában. A helyi rendőrség állandó járőr jelenlétével a munkavégzés biztonsági hatékonyságához járult hozzá. A katasztrófavédelem szakmai tanácsai nélkül pedig nem jutottunk volna el a feladatunk végéhez.

Összességében elmondható, hogy a Kiskunhalason végzett munka eredményes volt annak ellenére, hogy manapság szinte lehetetlen egy olyan komolyabb építkezést találni Magyarországon, amely jó minőségben, határidőre, a tervezetteknek megfelelően elkészül.

Felhasznált irodalom

A Büntetés-végrehajtási Szervezet Évkönyve. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Budapest, 2018. p. 9.

Online: <https://bv.gov.hu/sites/default/files/A%20b%C3%BCntet%C3%A9s-v%C3%A9grehajt%C3%A1si%20szervezet%20%C3%89vk%C3%B6nyve%202018.pdf> (Letöltve: 2020. március 02.)

Fejes Imre: Foglalkoztatás (Reszocializáció vagy (és) gazdaságosság) /Vitaindító/ Börtönügyi Szemle 1994/4. p. 32.

Juhász Andrea Erika: Cum porta carceris clauditur. A kínzás, az embertelen, a megalázó bánásmód tilalma a fogvatartottakkal szemben. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2019. pp. 70-71., pp. 80-82.

Juhász Zsuzsanna: Így enyhítené a kormány a börtönök zsúfoltságát.

Online: <https://jogaszvilag.hu/igy-enyhitené-a-kormány-a-bortonok-zsufoltsagat/> (Letöltve: 2020. március 02.)

Nagy Ferenc – Juhász Zsuzsanna: A fogvatartotti rátáról nemzetközi összehasonlításban. Börtönügyi Szemle 2010/3. pp. 4-10.

Tallódi Zoltán: A börtönzsúfoltság kérdése az Emberi Jogok Európai Bírósága döntéseinek tükrében. Börtönügyi Szemle 2016/1. p. 50., p. 53.

World Prison Brief data – Hungary.

<https://www.prisonstudies.org/country/hungary> (Letöltve: 2020. március 02.)